

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Rytterskolen

Medlemsblad for

KARLEBO LOKALHISTORISKE FORENING

www.lokalhistoriske-forening.dk

16. årgang nr. 1. Forår 2022.

Karlebo Lokalhistoriske Forenings medlemsblad, 'Rytterskolen' udkommer så vidt muligt 4 gange årligt og udsendes primært til foreningens medlemmer.

www.lokalhistoriske-forening.dk

Indhold:

- S. 3: Formanden har ordet.
- S. 4: Bestyrelsens beretning for 2021.
- S. 8: Regnskab for året 2021.
- S. 10: Budgetforslag for 2022.
- S. 11: Referat af generalforsamlingen.
- S. 12: Foreningens bestyrelse.
- S. 13: Marie Hammer - en usædvanlig kvinde.
- S. 18: Om Jens Olsens Høj.
- S. 24: Formanden for kommunens kulturudvalg, Ulla Hardy-Hansens tale ved åbningen af Fredensborg Museums nye udstilling.
- S. 26: Fotos fra udstillingsåbningen.
- S. 27: Et vejnavn i Niverød.

Forsidebillede:

Jens Olsens Høj set fra nordvest, februar 2022.

(Foto: JEC)

Redaktør: Flemming Jappsen – Holtebakken 49 -2990 Nivå

Tlf.: 5124 5338 – fl.jappsen@gmail.com

Layout/grafik: Jens Erik Christiansen – Åtoften 131, 2990 Nivå

Tlf.: 4914 0397 – jensec2990@gmail.com

Tryk: 500 eksemplarer,

ISSN:2794-1833

Deadline for næste udgave af medlemsbladet er 1. juni 2022.

Materiale til redaktøren modtages gerne elektronisk.

Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktøren.

Formanden har ordet

2022 – et virkelig godt år!

Da jeg skulle skrive dette indlæg, lånte jeg overskriften fra vinterudgaven 2019. Foran mig har jeg nemlig også liggende de efterfølgende 6 udgaver af bladet. Og her kan jeg til min bestyrelse konstatere, at jeg i hvert enkelt nummer har omtalt Corona-pandemien, fordi pandemien jo i den grad har grebet ind i vores mulighed for at fungere som forening på normal vis.

Imidlertid ser det jo nu ud til at lysne, for vi har kunnet starte som vi plejer, med årets første foredrag. Og ikke mindst har vi atter kunnet holde vores generalforsamling til tiden, i overensstemmelse med vedtægterne. Inde i bladet kan I se både beretning, regnskab og referat fra generalforsamlingen den 31. marts. Så jeg vover, med denne overskrift, at "tage året på forskud" og lade optimismen blomstre sammen med foråret!

Foran mig har jeg også liggende vort program for 2022 med de sædvanlige gode tilbud om 6 foredrag, byvandring, historisk cykeltur og f.eks. to interessante besøg "udenbys" hos henholdsvis håndværkermuseet i Hørsholm og Andelslandsbyen Nyvang ved Holbæk. Programmet byder på hele 11 arrangementer eller næsten 1 arrangement i gennemsnit pr. måned! Så mon ikke, der skulle være noget for enhver smag? Vi glæder os rigtig meget til at se igen efter den lange ufrivillige pause.

Med venlig lokalhistoriske hilsen

Niels Storgaard Simonsen

Formand

Karlebo Lokalhistoriske Forening

Fasanvænget 531,

2980 Kokkedal

Tlf.: 23 41 54 40

niels.storgaard@email.dk

Generalforsamling 31. marts 2022

Bestyrelsens beretning for 2021

Indledning

Året 2021 var for Karlebo Lokalhistoriske Forening - på grund af Corona-pandemien - et vanskeligt år, som det jo også var det i 2020. De fleste aktiviteter i første halvår af 2021 måtte vi aflyse. Men med forårets komme begyndte det så småt at lysne, og vi kunne afholde det første arrangement i maj for så at udsende et fuldt program for efteråret 2021.

Generalforsamlingen 30. september 2021

Generalforsamlingen skulle have været afholdt senest med udgangen af marts måned 2021, men p.g.a. forsamlingsrestriktionerne var det ikke muligt. I stedet blev den afholdt sammen med det første foredrag den 30. september.

Med hensyn til valgene blev Anna-Sophie Dalgaard og Britta Gersner valgt for to år, det samme blev formanden Niels Storgaard Simonsen. Bjørn Sandberg og Ebba Anker Nielsen blev valgt som henholdsvis 1. og 2. suppleant for 1 år. Og endelig blev vore to revisorer, Lars Frits Hansen og Jørgen Krüger samt revisorsuppleant Søren Rose valgt for 1 år.

Regnskabet for 2020 og budgettet for 2022 blev godkendt, ligesom bestyrelsens forslag om, at kontingentet for 2022 skulle fastsættes med kr. 110,00 for enkelte og 160,00 for par. Der fremkom et forslag om, at bestyrelsen skulle undersøge, om der var et billigere alternativ til Post Danmark for foreningens forsendelser.

Bestyrelsesarbejdet

P.g.a. forsamlingsrestriktionerne, forårsaget af Corona-pandemien, gik der næsten 9 måneder mellem det sidste bestyrelsesmøde i 2020 til det første møde i 2021. Der blev i 2021 blot afholdt 3 bestyrelsesmøder, nemlig den 15. juni, den 13. september og den 22. november.

Jeg vil gerne her benytte lejligheden til at sige jer i bestyrelsen en stor tak for både et godt og konstruktivt samarbejde samt ikke mindst udholdenhed i den vanskelige periode, vi har gennemlevet de sidste par år.

Foredrag

På grund af Corona-pandemien lykkedes det kun at gennemføre tre foredrag.

- 30. september: *"Rytterskolen, der blev til Fredensborg Museum"*, som blev holdt af formanden efter afholdelsen af den årlige generalforsamling samme aften.
- 28. oktober: *"Elgen ved Fredtoften og andre skrøner fra udgravninger i Nordsjælland"*. Foredragsholderen var afdelingsleder for Arkæologisk Afdeling på Museum Nordsjælland, Esben Aarsleff.
- 25. november: *"Min tid med Karlebo Kommune"*. Her var foredragsholderen fhv. skattechef Karsten Bernstein.

Andre aktiviteter

- 16. maj: En historiske cykeltur i samarbejde med Cyklistforbundets lokalafdeling. Turen gik fra Nivå Havn via Ringovnen til Nivå Kirke. Formanden var guide.
- 24. juni: En byvandring i det gamle Nivå, hvor formanden var guide.
- 26. august: Rundvisning i Karlebo Kirke og på kirkegården, hvor formanden var guide sammen med Jens Erik Christiansen.
- 5. september: Mindehøjtidelighed for vore faldne soldater fra Karlebo Sogn. Som sædvanlig i samarbejde med Fredensborg Kommune, Karlebo Menighedsråd og sognepræst Kirsten Johansen.

Medlemsbladet "Rytterskolen"

Vores dygtige redaktør Flemming Jappsen og ligeledes dygtige grafiker, Jens Erik Christiansen, præsterede at lave tre flotte udgaver af medlemsbladet "Rytterskolen" i 2021. Således som det også skete i 2020. Disse udgivelser har være lokalhistoriske lyspunkter midt i nedlukninger og restriktioner.

Udgivelser

I 2021 færdiggjorde Peter Aarby et flot hæfte med titlen: "Broernes historie i Fredensborg Kommune". Hæftet blev trykt i 75 eksemplarer og omdelt til medlemmerne på en foredragsaften i efteråret 2021.

Hjemmesiden

Sandberg har også i 2021 været vores dygtige webmaster på foreningens hjemmeside. Med sin store erfaring og kunnen på området sørgede han for, at den hele tiden var opdateret

Medlemstallet

Medlemstallet ligger i øjeblikket på omkring 615. Vi har ikke haft udmeldelser p.g.a. Corona-pandemien, men derimod har vi haft ikke mindre en 16 dødsfald indenfor det sidste års tid. Der er dog samtidig kommet nogle nye indmeldelser således, at vi så nogenlunde holder skansen, hvad angår medlemstallet.

Kontingent

På baggrund af de mange aflysninger i både 2020 og 2021, forårsaget af Corona-pandemien, valgte bestyrelsen kun at opkræve halvt kontingent i 2021. D.v.s. kr. 55,00 for enkelte og kr. 80,00 for par. Det har ikke betydet noget for foreningens økonomi, idet aflysningerne jo også har medført sparede udgifter.

Fredensborg Museum

Dette er absolut sidste gang, at Fredensborg Museum skal nævnes i bestyrelsens årsberetning. For den 1. januar 2021 overgik, efter næsten 45 år, driften af museet fra Karlebo Lokalhistoriske Forening til Fredensborg Kommune.

Men den ny leder, Tora Ribers, kunne imidlertid først tiltræde den 1. februar. Jeg havde allerede i efteråret 2020 haft flere introduktionsmøder med hende og aftalt, at temaet for den ny særudstilling i 2021 skulle være "Børneliv". Og jeg havde ligeledes i den forbindelse desuden lovet at assistere hende ved opsætningen af den ny særudstilling.

Med den sædvanlige åbning af museet 1. marts, indså jeg imidlertid, at hun slet ikke ville kunne nå at sætte en ny særudstilling op inden denne dato, når hun først tiltrådte 1. februar. Jeg valgte derfor at stille mig til rådighed, og selv sætte det meste af den ny særudstilling op i løbet af ja-

nuar måned. Dette lykkedes, idet jeg var næsten færdig med hele udstillingen, da Tora Ribers tiltrådte den 1. februar.

Det bør også nævnes, at de to lokalhistoriske foreninger, Fredensborg Bibliotekerne og Fredensborg Arkiverne, hver har udpeget en repræsentant til museets ny bestyrelse. Fra vores forening har bestyrelsen udpeget Peter Aarby, der i øvrigt er blevet valgt som museumsbestyrelsens næstformand.

Endvidere er der fortsat nogle medlemmer af foreningen, herunder fra bestyrelsen, der frivilligt hjælper til som kustoder på museet og ved registrering af museets genstande. Desuden fungerer nogle af dem også som skolelærere ved museets skoletjeneste.

Det bør også her lige nævnes, at med ét års forsinkelse, p.g.a. Corona-pandemien, afholdt foreningen den 27. oktober 2021 en sidste udflugt for kustoder og andre hjælpere på museet, som det har været sædvane gennem flere år. Turen afvikledes 27. oktober 2021 og gik til det ny Frihedsmuseum i København, med spisning på Café Petersborg før besøget på museet.

Afslutning

Vi er nu tilbage for fuld styrke med foredrag, byvandring, udflugter, udgivelse af publikationer og meget mere. Det er virkelig befriende efter ufrivilligt at have været tvunget ud i den dybe "Corona-dvale".

Det er overordentlig glædeligt, at Karlebo Lokalhistoriske Forening, der er en af Danmarks største lokalhistoriske foreninger, gennem årene generelt har mødt en stor velvilje og opbakning. Det er ikke blot sket blandt vore mange medlemmer, men også blandt mange andre historisk interesserede borgere.

Så, der skal her blot lyde en stor og en varm tak til alle, der på den ene eller anden måde har bidraget til at løfte foreningens mange vigtige opgaver gennem årene.

På bestyrelsens vegne
Niels Storgaard Simonsen
Formand

Regnskab for året 2021.

Indtægter	2020	2021	Budget 2021
Kommunale tilskud	22.156	13.900	15.000
Medlemskontingenter	51.756	22.230	30.000
Foredrag og arrangementer	1.930	1.405	3.5000
Bogsalg	507	215	2.000
Café	0	47	0
Diverse, Kulturpris	0	2.907	0
Indtægter i alt:	76.349	40.704	50.500
Udgifter			
Foredrag og arrangementer	3.523	15.639	10.000
Udgivelser, herunder henlæggelser til fremtidige udgivelser	0	0	10.000
Kontorhold	9.074	12.064	8.000
Gaver	6.153	4.357	5.000
Medlemskab af andre foreninger	4.350	250	3.500
Porto	7.668	3.850	12.000
PR-virksomhed	640	1.450	15000
Receptioner	0	0	2.000
Diverse	565	799	5.000
Henlæggelser	0	50	0
Udgifter i alt:	31.973	38.413	70.500
Årets resultat	44.375	2.290	20.000

Balance:

Aktiver	2020	2021
Bankkonto		
Primo	54.964	93.380
Ultimo	93.380	57.184
Girokonto		
Primo	19.140	41.213
Ultimo	41.213	54.588
Kassebeholdning		
Primo og ultimo	400	400
I alt aktiver	134.993	112.171
-----	-----	-----
Passiver		
Egenkapital		
Primo	59.505	94.881
Ultimo	94.881	94.171
Henlæggelser		
Primo og ultimo	15.000	15.000
Forudbetalte kontingenter		
Primo	0	25.112
Ultimo	25.112	0
I alt passiver	134.993	112.171

Regnskabet er underskrevet af revisorer og alle bestyrelsesmedlemmer.

Budgetforslag 2022

Indtægter	
Kommunale tilskud	15.000
Medlemskontingenter	60.000
Foredrag og arrangementer	3.500
Bogsalg	2.000
I alt indtægter	80.500
-----	-----
Udgifter	
Foredrag og arrangementer	10.000
Udgivelser	10.000
Kontorhold	10.000
Gaver	5.000
Medlemskab af andre foreninger	3.500
Porto	15.000
PR-virksomhed	15.000
Receptioner	2.000
Diverse	5.000
Henlæggelse	0
I alt udgifter	75.500

Referat af generalforsamlingen

den 31. marts 2022

1. Valg af dirigent og referent.

Bestyrelsen foreslog John Macko som dirigent og Bjørn Sandberg som referent.

Begge blev valgt.

John Macko erklærede generalforsamlingen for lovligt indkaldt

2. Bestyrelsens beretning for 2021.

Formanden Niels Storgaard Simonsen aflagde bestyrelsens beretning.

Beretningen blev godkendt.

3. Forelæggelse af regnskab for 2021.

Kassereren gennemgik regnskabet. Regnskabet blev godkendt.

4. Indkomne forslag.

Bestyrelsen havde indleveret et forslag om at opstille Jan Niemann som 2. suppleant til bestyrelsen i stedet for Ebba Anker Nielsen.

5. Vedtagelse af forslag til budget for 2022 samt fastsættelse af kontingent for 2023

Bestyrelsen foreslog, at kontingentet for 2023 fastholdtes som for tidligere år med **kr.110,00** for enkelte og **kr.160,00** for par.

Kassereren gennemgik budgettet.

Budgettet samt bestyrelsens forslag til kontingent for 2023 blev vedtaget.

6. Valg

Kandidater til bestyrelsen.:

På genvalg for 2 år var:

Flemming Jappsen

Henrik Teileskov

Merete Gøtzsche

Peter Aarby

Alle blev valgt

På valg for 1 år var:

Bjørn Sandberg (1. suppleant)

Nyvalg for 1 år var:

Jan Niemann (2. Suppleant)

Begge blev valgt

Valg af revisorer for 1 år:

Lars Frits Hansen var på genvalg

Jørgen Krüger var på genvalg

Begge blev valgt.

Valg af revisorsuppleant for 1 år:

Søren Rose var på genvalg og blev valgt

7. Eventuelt

Der var ingen bemærkninger under dette punkt.

Dirigenten afsluttede generalforsamlingen kl.19.55 og takkede for god ro og orden.

Referent: Bjørn Sandberg
Sekretær

Foreningens bestyrelse 2022.

Formand:

Niels Storgaard Simonsen tlf: 2341 5440 niels.storgaard@email.dk

Næstformand:

Anna-Sophie Simony Dalgaard tlf: 2927 1928 asdalgaard@outlook.dk

Kasserer:

Brita Gersner tlf: 4914 4289 b.gersner@gmail.com

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Merete Gøtzche tlf: 4828 0555 m.go@outlook.dk

Flemming Jappsen tlf: 5124 5338 fl.jappsen@gmail.com

Peter Aarby tlf: 4914 5281 paarby@post.tdcadsl.dk

Henrik Teileskov tlf: 4914 3752 teileskov@post.tele.dk

Suppleant og webmaster:

Bjørn Sandberg tlf: 6130 2980 bjoern.sandberg@gmail.com

Suppleant 2:

Jan Uldal Niemann tlf: 7170 6383 niemann@kabelmail.dk

Marie Hammer

- en usædvanlig kvinde.

Af: Marie Amstrup Møller, Arkivar Fredensborg Arkiverne.

Hvad har kontinentalpladernes bevægelse med Vejenbrød at gøre? Umiddelbart ikke særlig meget, og så alligevel. For det var på Løvbjerggaard i Vejenbrød, at videnskabskvinden Marie Hammer (1907-2002) voksede op i midten af en søskendeflok på otte. Senere uddannede hun sig i zoologi, og efter sin studietid kastede hun sig over at studere noget så uanseeligt som mosmider. Gennem denne forskning beviste hun, at verdens kontinenter engang har været en samlet landmasse, som i løbet af millioner af år har bevæget sig fra hinanden.

Barndom og skolegang

Den videnskabelige interesse havde hun ikke fra fremmede. Hendes far, Dr. Phil. Niels Rasmus Jørgensen, sørgede for at børnene allerede i en tidlig alder fik en interesse for børgerne. Han lod dem komme ind i sit bibliotek om søndagen, og han tog dem med på opdagelse i Malmmosen

i Holte, hvor familien boede i Mariess tidligste barndomsår. Da første verdenskrig brød ud fik familien Jørgensen svært ved at brødføde den store børneflokk. For at opnå en større grad af selvforsyning købte familien Løvbjerggaard i Vejenbrød. Børnene hjalp til på gården og lærte fra en tidlig alder at tage fat i roemarken. De to ældste søstre kom på Rungsted Stats-skole, men der var ikke råd til at sende de yngre afsted også. Marie, hendes tvillingesøster Aase og storesøsteren Inger Margrethe kom alle tre på Vejenbrød skole. Marie og hendes søstre var intelligente piger og 'Bøh-skolen', som de kaldte den, gav dem ikke meget udfordring. I 1919 kom de også på Rungsted Statsskole. Marie klarede sig godt i skolen. Hun bestod mellemskoleeksamen med UG og studentereksamen med MG. Omkring 1920 blev forældrene skilt, og Marie Hammers mor, Alma Jørgensen blev boende med børnene på Løvbjerggaard og drev den videre alene.

Marie, Aase og Inger Margrethe i roemarken. Løvbjerggaard ca. 1925

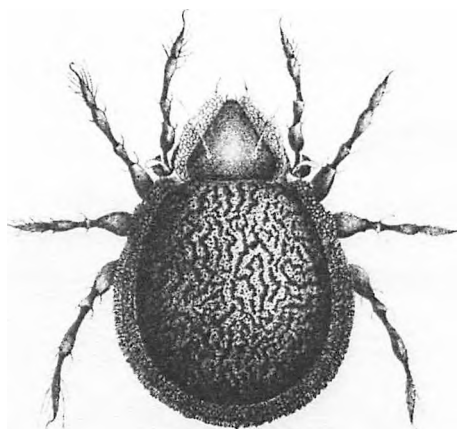
Studietid

Marie ville noget med sit liv, det var hun klar over. Interessen for naturen havde hun fået som barn, og det var medvirkende til, at hun kastede sig over zoologien. Et studie kunne ganske få kvinder på den tid vælge. Studietiden var hård økonomisk set, men Marie var fra sin barndom vant til et nøjsomt liv. Hun holdt nøje regnskab med, hvad pengene blev brugt på, det vidner den store mængde regnskabsbøger, som findes i arkivet om.

Det var under studietiden, at

Marie fik øjnene op for de små mikroskopiske dyr- mosmider, som lever i jordbunden. I samme periode blev hun bekendt med den tyske polarforsker og geolog Alfred Wegeners endnu ikke beviste teori om kontinentaldriften.

I 1931 fik hun et rejselegat fra Dansk-Islandsk samfund på 1000 kr., og sammen med søsteren Aase rejste hun rundt i Island i otte uger og indsamlede mosmider. Hermed var kimen til de næste 50 års forskning lagt for Maries vedkommende.

Mosmider er mikroskopiske dyr, der lever i jordbunden. De er 0,2-1mm lange og kan derfor knap ses med det blotte øje. Der findes utallige arter og Marie Hammer udførte detaljerede tegninger af alle dem hun fandt.

7. Thuleekspedition

I 1932 opnåede Marie Hammer en Magisterkonferens i Zoologi, men havde ikke noget arbejde i sigte. Inspireret af de mange ekspeditioner der foregik til Østgrønland i de første årtier af 1900-tallet, skrev hun til polarforskeren Knud Rasmussen og anmodede om at komme med på hans 7. Thuleekspedition.

Det var ikke uden betænkeligheder, at Knud Rasmussen lod Marie få plads på ekspeditionen: Hun var lille af bygning, 26 år gammel og kvinde,

og livet om bord på en båd i Nordatlanten kan til tider være barskt. Men Marie kom med. Uden løn, uden ordentlig påklædning og med udsigt til at dele telt med mændene om nødvendigt. Marie var ikke sådan at slå ud. Tøjet lånte hun sig frem til, hun havde, efter eget udsagn, ikke problemer med at følge med mændene, og i perioder sov hun på en sofa i officersmessen.

Oplevelserne i Grønland var mange. Blandt andet mødte hun piloten Charles Lindbergh og hans kone, der var på gennemflyvning for at undersøge nye lufruter mellem USA og Europa. I et brev til søsteren Aase beretter Marie: *"Vi er taget til Angmassalik for at se Lindbergh. Saa blev der ordentlig fest med stor Dansemik og hvad der ellers gaar forud med Spiritus og den Slags. (...) I det hele taget har man ikke indtryk af at det er en Expedition, man er med i. Det hele er Sjom og Morskab."*

Morskab til trods fik Marie indsamlet en stor mængde jordprøver, som hun tog med hjem til videre bearbejdelse. Efter to en halv måned til søs, vendte hun i september 1933 tilbage til København.

Marie Hammer om bord på Nordstjernen i Østgrønland 1933

Kvindelig Dr. Phil

De kommende år bød på rejser rundt i hele verden, hvor Marie Hammer indsamlede jordbundsprøver og kortlagde mosmidernes verden. Men de bød også på ægteskab og børn. Marie blev gift med zoologen Ole Hammer (1911-1996) i 1936 og sammen fik de fire børn. Karen (1938), Inga (1941), Birgitte (1942) og Peder (1946). Det har unægtelig været en svær kunst at balancere livet som husmor og forsker, og i lange perioder var Marie bortrejst fra familien.

I en tid hvor knap 50.000 danskere havde telefon i hjemmet, var breve den nemmeste måde at kommunikere på. Fra Maries rejser foreligger en hyppig

brevveksling mellem ægtefællerne, som vidner om behovet for at dele stort og småt, selvom tusinder af kilometer skilte dem ad.

I december 1944 blev Marie Hammer Dr. Phil. Det var ganske usædvanligt for en kvinde på den tid, og det gav genlyd i alle landets aviser. Marie samlede og fik tilsendt notitser fra alle større og mindre aviser fra Skagen til Bornholm. Alle med overskrifter som *'Husmoder med tre børn får dokortitel'* og *'Husmoder og Videnskabsmand'*.

Marie Hammer var en ganske usædvanlig kvinde. Hun var drevet af ihærdighed og troen på egne evner – selv når hun af etablerede navne som Lauge Koch blev rådet til ikke at tillægge

Vegeners teori for stor betydning.

Marie og Ole Hammer bosatte sig i 1961 på et lille landsted på Langstrupvej 1 Roland, hvor Marie boede til 1999. Hun ilbragte sine sidste år på Benediktehjemmet. Ole og Marie Hammer ligger begge begravet på Asminderød Kirkegård.

Marie Hammers Arkiv

Marie Hammer var heldigvis en fremynet kvinde. Ikke alene lavede hun scrapbøger, hun gemte også omhyggeligt breve, bøger og dokumenter vedrørende sit liv og sin forskning, så vi i dag har et unikt indblik i hendes færden. Alt materialet afleverede hun til Fredensborg Arkiverne, hvor materialet omhyggeligt er bevaret for eftertiden. Næsten en hel hyldemeter fylder det – og det er ikke så lidt for en en-

kelpersons arkiv. Her stod det i næsten 25 år, før forfatteren Eva Tind en dag henvendte sig med ønske om at låne det med henblik på at skrive en bog. Marie Hammers børn gav deres samtykke til udlånet og bogen 'Kvinden der samlede verden' bygger i høj grad på de oplysninger, der findes i arkivet. Efter at have været udlånt i en årrække, kom arkivalierne i efteråret 2021 hjem til arkivet igen. I skrivende stund er vi ved at lave en udstilling på arkivet, så offentligheden kan få mulighed for at komme tættere på det spændende materiale. Udstillingen åbner d. 25/4 og kan ses hos Fredensborg Arkiverne, Fredensborg Rådhus, Egevangen 3B, indgang F, 2980 Kokkedal. Udstillingen er åben mandage 11-17 eller efter aftale.

Marie Hammers scrapbøger.

Om Jens Olsens Høj.

Af Jens Erik Christiansen

Det sker ikke så tit, at vi fra medlemmer af foreningen får skriftlige kommentarer til artikler, der er bragt her i bladet. Men min bemærkning i sidste nr. af bladet om, at det undrede mig, at Jens Olsens urne var nedsat i fredet oldtidshøj, men at man måske ikke havde spurgt om lov til det – medførte reaktioner fra flere medlemmer.

Palle Jensen sendte os således udskrifter af tingbogen vedr. Lyngbækgård, bl.a. en lejeaftale indgået mellem Jens Olsens Fond og Karlebo Kommune - (den vender jeg tilbage til) - og en deklaration dateret den 10. marts 1954 og udstedt af bestyrelsen for fonden, der jo på dette tidspunkt jo var ejer af Lyngbækgård.

Det fremføres i deklarationen, at justitsministeriet i skrivelse af 21. januar 1954 *"har meddelt tilladelse til efter generalkonsul Jens Olsens død at nedsætte en urne, indeholdende dennes aske, på den "Generalkonsul Jens Olsen's Fond" tilhørende ejendom..."*, og at det kunne ske hvor som helst på gårdens jorder.

Ansøgningen til justitsministeriet blev indgivet d. 2. december 1953, hvilket var godt 2 måneder før, Jens Olsen døde (10. februar 1954). Måske har han været klar over, hvor det bar hen og har villet ordne det således, at hans urne kunne nedsættes et sted på Lyngbækgårds område. Og da der ingen undtagelser var fra ministeriets side, har han ønsket, det skulle ske på højen, hvor han ofte havde siddet og kigget ud over Øresund.

Bestyrelsen forpligtede sig med deklarationen til at sikre gravstedets fredning i 20 år fra urnens nedsættelse.

Alt synes således at være i orden.

Et andet medlem, Nikolaj Jensen, sendte os en historie, han havde fået berettet af sin far, mangeårigt medlem af byrådet, Erik Jensen. Denne havde fortalt, at da han engang arbejdede på Lyngbækgård, gik han i en pause ud til gravhøjen, hvor der var opført en form for kapel. Han blev overrasket, da der ikke var dør ind til kapellet og der stod en "urne" på gul-

vet inde i kapellet. Det viste sig imidlertid at være en murerspand, idet mureren ikke var helt færdig med sit arbejde.

Nikolaj Jensen var dog ikke sikker på, at han huskede rigtigt, og jeg skal ærligt indrømme, at jeg var noget skeptisk over for oplysningen om et kapel på højen. Det var svært at få det til at hænge sammen med den flade gravsten, der kan ses på højen.

Men det skulle vise sig, at der ikke var noget i vejen med Nikolaj Jensens hukommelse!

Han gjorde samtidig opmærksom

på en liste over tilsyn med højen, som bl.a. Nationalmuseet har gennemført. En oplysning i denne liste gjorde, at jeg henvendte mig til Slots- og Kulturstyrelsen og bad om de oplysninger om højen, som de lå inde med. Det gav pote i form af en række skrivelser og tegninger – og det blev nu muligt nogenlunde at klarlægge historien om Jens Olsens Høj.

Den første gang Nationalmuseet besigtiger højen er i 1884. Her noterer man, at det rimeligvis er en gravhøj, og at der er opført et lysthus på den.

Forstørret udsnit af et uskarpt foto af højen fra marts 1937. Det ser ud som om, lysthuset har været i 2 etager.

Foto: Fredensborg Arkiverne

Næste gang er i 1942, hvor man om lysthuset skriver, at det er stort og stærkt forfaldent.

I 1943 agter museet at frede højen og henvender sig i den forbindelse skriftligt til Jens Olsen, der jo var ejer. Jens Olsen svarer i en længe-re skrivelse, at han naturligvis går ind for fredning af fortidsminder. Men højen er ikke noget fortidsminde, skriver han, men er, efter hvad han har fået fortalt, opkastet i det 20. århundrede af en tidligere ejer, der ville opføre et lysthus på den.

Desuden forudser han, at hele området i en ikke alt for fjern fremtid ville blive udparcelleret til bebyggelse, så højen kom til at ligge i en privatmands have.

Endelig finder han det ret pudsigt, at planen om fredning af højen fremkommer kort tid efter, han havde nægtet at give tilladelse til afgravning af bakketoppen, så den kunne anvendes som fyld ved anlæggelsen af den nye strandvej.

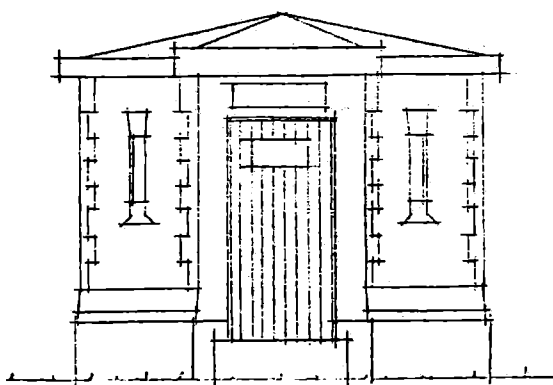
Jens Olsens påstand om, at højen skulle være opkastet i det 20. århundrede, bliver tilbagevist af Nationalmuseet med henvisning til, at den var blevet besigtiget i 1884. Og skulle området på

et tidspunkt blive udstykket til villa-grunde, ville en lille prøvegravning kunne afgøre, om det er en oldtidshøj eller en moderne lysthøj.

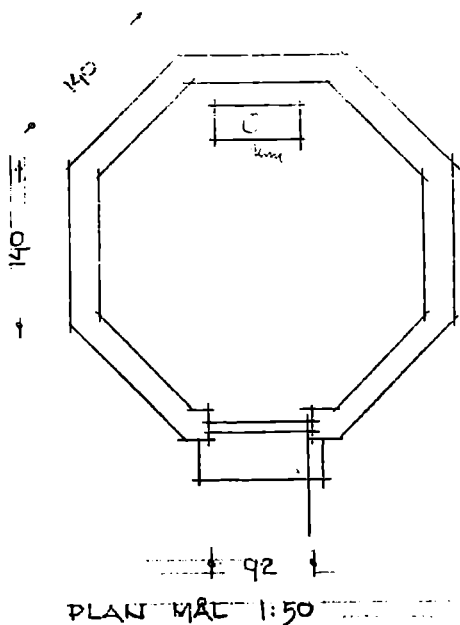
Men en fredning af højen blev gennemført.

På et tidspunkt - formentlig i 1954 - er Jens Olsens urne så blevet nedsat i højen. Ikke under en flad gravsten, men i et 8-kantet gravmæle, der var 3 m. bredt og 2½ m. højt. Det var det, Nikolaj Jensens far havde oplevet.

Vi kender til gravmælets udseende gennem en tegning, der blev udført i december 1976 af arkitekt Mogens Lillie. Fondens bestyrelse havde nemlig bedt ham om at udarbejde tegninger til et nyt gravmæle, og i den

OPSTALT

Christenhus bygnings

Grundplan. Urnen var anbragt på en ca. 40 cm høj plint modsat døren.

forbindelse har han tegnet det eksisterende.

Med ikrafttræden den 1. marts 1972 indgår Karlebo Kommune en 50-årig aftale med Jens Olsens Fond om leje af store dele af Lyngbækgård, bl.a. det område, hvor højen ligger. Området skal bruges i forbindelse med kommunens ungdomsskole.

I lejeaftalens § 4 står: "Lejeren drager specielt omsorg for en pietets-

fuld og god vedligeholdelse af Jens Olsens gravhøj."

I juli 1977 sender arkitekt Lillie en ansøgning til Fredningsnævnet for Frederiksborg Amt om tilladelse til opførelse af en ny urnekammerbygning, som han kalder den.

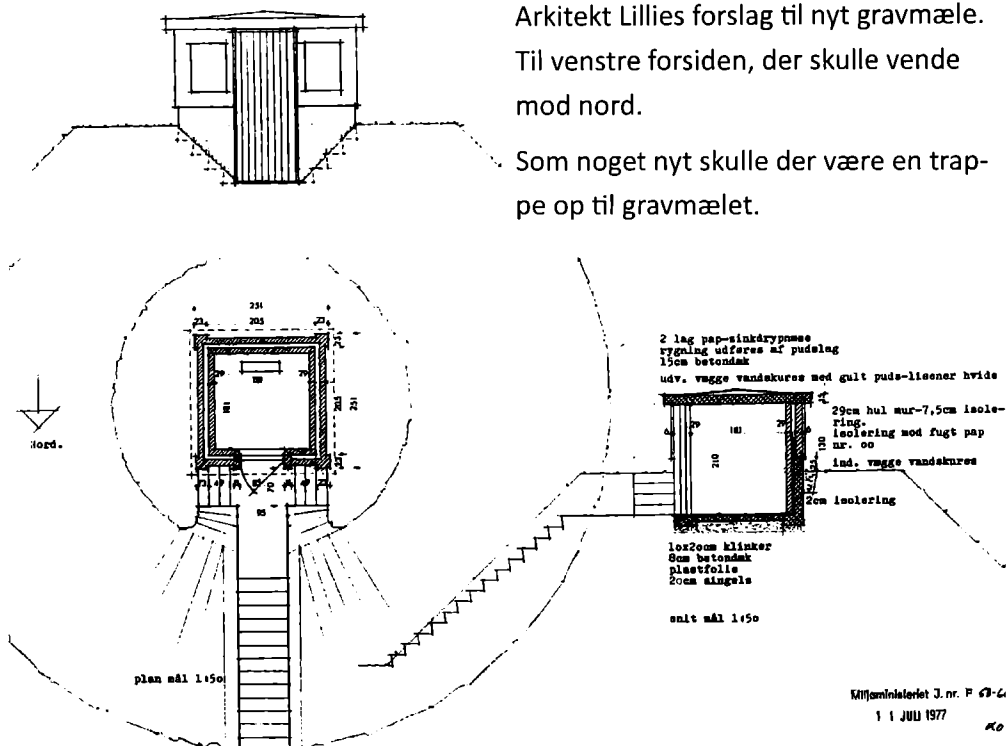
Han fremfører, at det ville blive for kostbart at istandsætte den nuværende.

~ Han skriver: "Det nye urnekammer, som er både mindre og lavere end den eksisterende bygning, er søgt tilpasset omgivelserne på en bedre og mere naturlig måde og derigennem fremtræde mindre dominerende og markant end den nuværende." (Se hans forslag på næste side)

Lillie lægger ikke skjul på, at højen er fredet.

I slutningen af samme måned besigtiger overantikvar i Miljøministeriet, Knud Thorvildsen stedet. Han bemærker, at højens nordside er noget nedslidt, da børn bruger den som legeplads med et tykt tov, der hænger ned fra et træ.

Han betegner gravmælet som stærkt forfaldent, og at der er hul i døren, så man kan se en urne i kammeret. Over døren findes en bronzeplade med navnet Jens Olsen og årstallene 1876 og 1954.

Han konstaterer, at gravmælet er opført ulovligt, uden tilladelse fra Nationalmuseet.

I sin indstilling til Fredningsnævnet skriver han: "Det er tydeligt, at ingen i de sidste år har næret nogen interesse for vedligeholdelse af graven. Man må derfor herfra henstille til nævnet at nægte opførelse af det nye gravkammer samtidig med at man forlanger det gamle gravkammer fjernet og derefter top og nordside af højen planeret og tilsået med græs. Det vil næppe - i betragtning af den ringe interesse for stedet - genere nogen om urnen anbringes enten i går-

dens have eller på den lokale kirkegård."

Det står ingen steder direkte, men man kan ikke være i tvivl om, at Karlebo Kommune klart har forsømt sin pligt til 'pietetsfuld' at vedligeholde gravhøjen.

Fredningsnævnet indkaldte nu til et møde, der blev afholdt d. 22. september. I mødet deltog foruden 3 medlemmer af Fredningsnævnet, repræsentanter for fonden, fredningsstyrelsen, Karlebo Kommune og Danmarks Naturfredningsforening.

Først besøgte man højen, hvorefter de egentlige forhandlinger foregik på Lyngbækgård.

Arkitekten redegjorde for forslaget til en ny urnekammerbygning, som kommunen ingen indvendinger havde imod. Men overantikvar Thorvildsen fremførte, at højen var fredet, og at bygningen ulovligt opført, da hverken Nationalmuseet eller Kulturministeriet havde givet tilladelse. Bygningen måtte forlanges fjernet og en ny ikke opført.

Han foreslog imidlertid, at man *"søgte at udarbejde en løsning, hvorefter urnen kunne nedsættes i selve højens top, usynlig men dækket f.eks. af en stor flad natursten, hvorefter selve højen kunne reableres."*

Dette forslag blev tiltrådt, og arkitekten gik i gang med at udarbejde

tegninger til et nyt urnekammer. Det første han fremsendte, blev afvist, da det skulle graves ca. ½ m. ned i højen.

Fra overantikvaren lød det, at gulvhøjden fra den oprindelige bygning skulle bibeholdes, men at der kunne fyldes jord på toppen af højen, så dækstenen var i plan med terrænet.

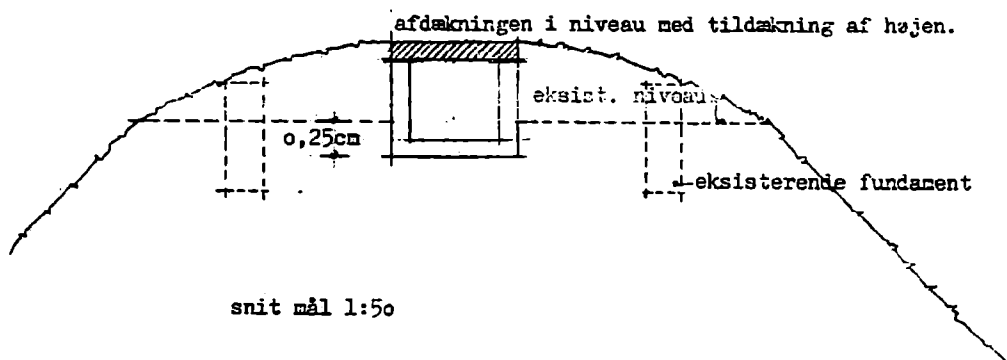
Et nyt forslag blev godkendt, og urnegraven var dermed lovliggjort.

Efterlysning:

Hvis du skulle ligge inde med fotografier af lysthuset og/eller Jens Olsens gravmæle, er vi meget interesserede i en kopi, som vi så vil bringe her i bladet.

Kontakt i givet fald Flemming Jappsen på tlf. **51 24 53 38** eller på mail

fl.jappsen@gmail.com

Det endelige forslag. Over den stiplede linje skulle der fyldes jord.

”Spor - mennesker og steder i Fredensborg Kommune.”

Kulturudvalgsformand Ulla Hardy-Hansens tale ved åbningen af Fredensborg Museums nye udstilling den 12. marts 2022.

Velkommen her til vores lokale museum. Det er ikke hvidt herude og ”Kyn-delmissen har slået sin knude – overmåde hvas og hård” Men koldt og blæsende er det stadig. Vi er på vej rundt i årets ring – må affinde os med dens glæder og udfordringer. Udfordringerne er måske i realiteten årsagen til vores historiske mangfoldighed.

Tilværelsen efterlader sig spor - både inde i os selv som gemte billeder – tankegods – gode og dårlige – lykkelige eller traumatiske. Men også vores omgivelser præger vi. Vi sætter vores spor - vores ar – psykisk som erindring – fysisk som efterladenskaber – skrammel eller åbenbare relikter. Men spor ER det. Nogen flyder ”ovenpå” og kan ses umiddelbart .... andre gedulgte, skal søges og findes. Nogen kan kun spores fra luften .... andre falder vi over tilfældigt .... nogle må frilægges med teskeer. Vi ”higer og søger”! Følger sporet og finder.... skuffes eller begejstres... bevarer

eller kasserer. Vi genkalder eller skaber historien og aner måske meningen - hvis der er sådan en med vores tilværelse!

Her i vores nærområde er vi omgivet af utallige historiske spor. Oldgamle eller nyere..... Istidens bræer modellerede landet – efterlod et landskab -scenen for menneskets ageren sidenhen. Jægerne langs den nu mere eller mindre tørlagte Nivå fjord i ældre stenalder, den tabte eller deponerede bælteplade fra Bronzealderen samme sted, eller.... mindelser fra svenske krigene i form af en "strandet" kanonkugle i en lerstampet væg på en landejendom.... og langt frem til i dag , hvor vores galopperende vækst flyder ind over os og sætter spor, der ikke bliver vanskelige at opspore i fremtiden.

Museet her er en samleboks for vores historie – for ting og sager – dem, vi kan tage og føle på..... dem, der er plads til. Men også stedet, hvor vi inspireres til selv at opsøge ude i terrænet. Vi er omgivet af spor.

Tora – museets leder – vil give os et par smagsprøver..... som jeg er sikker på vil skærpe jeres appetit.

God fornøjelse!

Leder af Fredensborg Museum, Tora Ribers, byder velkommen ved åbningen af museets nye udstilling.

Fra udstillingens åbning.

Alle fotos: Flemming Jappsen

Et vejnavn i Niverød.

Af Jens Erik Christiansen

Medlem af foreningen, John Macko, har spurgt om, hvad der ligger bag vejnavnet **Birkedommer Allé** i Niverød? Der skal her forsøges et svar.

Som navnet antyder har det noget med retsvæsen at gøre, men det kræver et dyk et godt stykke tilbage i retshistorien at forklare det.

Fra gammel tid har Danmark været inddelt i herreder, der primært var retskredse. Længst tilbage tilhørte Karlebo Sogn Lyngø eller Liunge Herred, der imidlertid på et tidspunkt blev delt i Lyngø-Frederiksborg og Lyngø-Kronborg herreder. Det sidste hørte vi under.

I middelalderen begyndte der at ske en udskillelse i nogle herreder af mindre retskredse, der blev kaldt bir-

ker. Det gjaldt bl.a. de kongelige købstæder og områder omkring kongelige slotte.

Også omkring slottet i Hørsholm opstod et sådant birk, for i 1536 befaledes alle under slottets gods at "besøge Høringsholms biercketing".

Til at lede et birk ansattes en birkedommer, også kaldet en birkefoged, der under sig kunne have en birkeskriver.

Det var godsets herre eller frue der udnævnte og afskedigede birkedommeren, og man kan tænke sig til, hvad det kan have betydet i sager, hvor birkeherren var involveret. Desuden kunne denne oppebære de bøder dommeren idømte.

Da birkedommeren i Kronborg

Birk blev henrettet af svenskerne i 1659, blev birket lagt sammen med Hørsholm Birk, men dommeren blev kun aflønnet med det ene birk. Det har været sparetider efter svenskekrigene. Denne ordning bestod frem til 1740'erne.

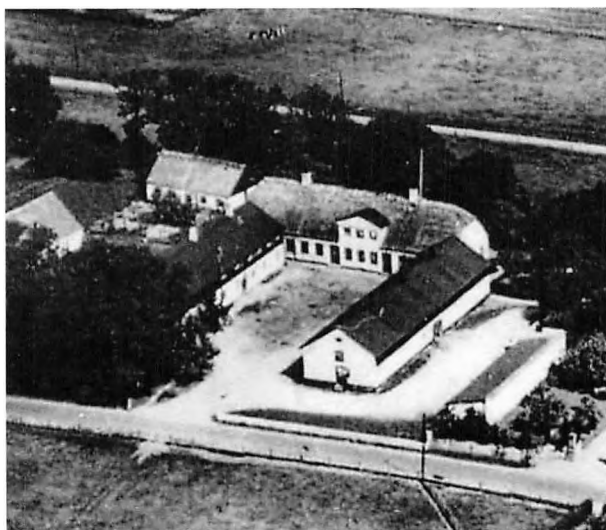
Om aflønningen af birkedommeren skriver C. Christensen i 'Hørsholms Historie' fra 1876, at den bestod *"... væsentlig deri, at han havde en af de bedste Gaarde i Birket, fri for Landgilde (skatter) og Hoveri, nemlig en Gaard i Niverød med over 20 Tdr. Hartkorn, dobbelt saa stor som nogen anden Gaard i Byen. Senere tilstodes der desuden Birkedommeren en fast Pengeløn af 50 Rd. aarlig af Godskassen."*

I en fortegnelse over beboere i

Hirschholm Amt i 1743 finder vi i Niverød birkedommer Søren Mikelsen. Men inden folketællingen i 1787 må Birkedommergården i Niverød være opgivet som bolig for dommeren. For i 1787 hedder birkedommeren Jens Christian Lottrup, og han er opført som *"Adjungeret Byefoged i Hillerød og Birkedommer i Friderichsborg og Hirschholm Amter, samt Møller"*. Og hans adresse er Bassebeks Mølle i Karlebo.

Med stor hjælp fra Kurt Christensen i Fredensborg mener jeg med rimelig sikkerhed at kunne fastslå, at Birkedommergården senere blev til gården Mariehøj.

Hørsholm Birk blev nedlagt ved den store retsreform i 1919.

Gården Mariehøj i Niverød. I forgrunden Byvejen. Ca. 1935.

Gården blev nedrevet for at give plads og lægge navn til bebyggelsen Mariehøj.

(Fredensborg Arkiverne)